

สรุปสาระสำคัญของเวทีสัมมนาสาธารณะ (Public lecture)

โครงการรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ

ตอนที่ 1

รอบรู้รอบโลกรัฐธรรมนูญ : กำเนิด ที่มา โครงสร้าง ผลต่อชาติและประชาธิปไตย

วันพุธที่ 15 ธันวาคม 2564 เวลา 13.30-16.00 น.

จัดโดย สำนักนวัตกรรมการประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า

วิทยากร รศ.ดร.มานิตย์ จุมปา

ผู้ดำเนินรายการ นายภูรภัทร์ เครือณพรัตน์

บทนำ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่สำคัญกฎหมายหนึ่ง ซึ่งเป็นที่มาของสถาบันทางการเมือง การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนกำหนดโครงสร้างในการบริหารประเทศ สถาบันพระปกเกล้าจึงอยากที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในประเทศต่างๆ รวมไปถึงความท้าทายของรัฐธรรมนูญในสถานการณ์โลกปัจจุบัน เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ จึงเป็นที่มาของการจัดเวทีสาธารณะ (Public lecture) ในครั้งนี้

นอกจากนี้ สถาบันพระปกเกล้าจัดทำหนังสือ KPI Yearbook เป็นประจำ สำหรับปี 2564 นี้ อยู่ภายใต้ชื่อ “รอบโลกรัฐธรรมนูญ” ซึ่งขณะนี้ อยู่ในความสนใจของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาคการเมือง ฝ่ายค้าน ฝ่ายรัฐบาล ภาคประชาสังคมที่มีการเข้าชื่อใช้สิทธิให้มีการแก้ไขจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้เอง หนังสือรอบโลกรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการนำเสนอบทความเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญทั้ง 9 ประเทศ ได้แก่ อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น เยอรมันนี สหรัฐอเมริกา อินเดีย เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และอิตาลี

วันนี้เป็นวันแรกของการจัดเวทีสาธารณะ สถาบันพระปกเกล้าได้รับเกียรติจาก รองศาสตราจารย์ ดร.มานิต จุมปา ซึ่งเป็นผู้เขียนบทแรกของหนังสือ รอบโลกรัฐธรรมนูญ โดยอาจารย์ได้อธิบายภาพรวมความเข้าใจของรัฐธรรมนูญ โครงสร้างและความสำคัญของรัฐธรรมนูญดังนี้

ความหมายของรัฐธรรมนูญ

ผู้ดำเนินรายการ: สำหรับอาจารย์แล้วรัฐธรรมนูญคืออะไร

วิทยากร: ผมอยากที่จะให้ตัวเลือกพวกเรา 2 ข้อ ในคำถามที่ว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร ก.คือกฎหมายสูงสุด ข.คือกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างของประเทศและรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน ถ้าตอบ ก.คำถามต้องเปลี่ยนจากรัฐธรรมนูญคืออะไร เป็นคำถามว่ากฎหมายใดมีศักดิ์สูงสุด ดังนั้นความหมายของรัฐธรรมนูญ คือกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างของประเทศว่าควรมีกี่สภา สภามีที่มาอย่างไร มีจำนวนกี่คน และเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน ว่าเพศเดียวกันสมรสกันได้มั้ย ความเสมอภาคในการสมรสเป็นอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกเขียนในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นเราอาจจะสรุปได้ง่ายๆ ว่า รัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายที่วางโครงสร้างทางการเมืองของประเทศและมีบทบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน โดยความสำคัญของรัฐธรรมนูญอยู่ที่ว่า มีศักดิ์เป็นกฎหมายสูงสุด กฎกติกาอื่นๆ ที่รัฐออกจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ ความมีศักดิ์เป็นกฎหมายสูงสุด จะว่าเป็นความยิ่งใหญ่ของรัฐธรรมนูญก็ได้

ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ผู้ดำเนินรายการ: แสดงว่าความยิ่งใหญ่ของรัฐธรรมนูญ เกิดจากลำดับศักดิ์ของกฎหมายใช่หรือไม่

วิทยากร: ความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นกฎหมายสูงสุด ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์เมื่อเร็วๆ นี้ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1448 ที่มีสาระสำคัญว่า ชายและหญิงเมื่ออายุครบ 17 สามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ แปลว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดเพศในการจดทะเบียนสมรสให้มีแค่ชายหรือหญิงเท่านั้น ปรากฏว่ามีฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเพศคนเราไม่ได้มีแค่ 2 เพศจึงต้องการที่จะแก้ไขกฎหมายมาตรานี้ บังเอิญว่าพวกเขาเป็นฝ่ายค้าน การแก้ไขกฎหมายจึงต้องใช้เสียงข้างมาก พวกเขาจึงแก้ไขกฎหมายนี้ผ่านทางสภาไม่ได้ พวกเขาจึงใช้อีกช่องทางหนึ่งคือ การใช้ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติทางเพศ ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1448 นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามศาลรัฐธรรมนูญก็วินิจฉัยว่ามาตราดังกล่าวไม่ขัดรัฐธรรมนูญ อันนี้เป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่บอกได้ถึงความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนูญ แต่อาจจะเป็นกรณีศึกษาที่ล้มเหลวในการแก้ไขกฎหมาย

ที่นี้มาดูกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขกฎหมายบ้าง มีประเด็นขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญที่ว่า ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 ซึ่งใจความสำคัญคือการห้ามมีการทำแท้ง หรือการทำแท้งเป็นความผิดทางอาญา เว้นสองกรณีคือ การปล่อยให้ตั้งครรภ์ต่อไปจะเป็นอันตรายต่อมารดา และมารดาตั้งครรภ์เพราะเหตุแห่งการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ข้อหาข่มขืนต่างๆ จึงจะสามารถทำแท้งได้ตามกฎหมายไทย ปรากฏว่าก็มีฝ่ายที่เห็นว่าการทำแท้งควรทำได้อย่างเสรี เพราะมีหลายกรณีที่ฝ่ายหญิงไม่พร้อมต่อการตั้งครรภ์ แต่ไม่สามารถทำได้ตามกฎหมายไทย คนที่มีทรัพย์สินก็จะเดินทางไปประเทศที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ ซึ่งจะเกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันตามมา ฝ่ายที่ว่านั้นก็เลยเสนอกฎหมายเข้าสภา แต่สภาไม่ผ่านกฎหมายนี้ให้ ทำยที่สุด ฝ่ายที่ว่านั้นก็ใช้ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ร้องศาลว่า ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในส่วนของสิทธิในชีวิตร่างกาย ด้วยเหตุผลที่ว่ากฎหมายมาตรานี้คุ้มครองทารกซึ่งยังไม่คลอด ยังไม่มีสภาพบุคคล แต่ไม่ได้คุ้มครองมารดา ทั้งที่เป็นร่างกายของพวกเธอ ศาลรัฐธรรมนูญจึงตัดสินว่ากฎหมายมาตรานี้ขัดรัฐธรรมนูญให้รัฐสภาแก้ไข และสภาก็แก้ไขเสร็จเมื่อตอนต้นปี 2564 สาระสำคัญคือ สามารถให้ยุติการตั้งครรภ์ได้ภายในระยะเวลา 12 สัปดาห์ ซึ่งได้สัดส่วนระหว่างการคุ้มครองทารกในครรภ์กับการคุ้มครองชีวิตร่างกายมารดา

ผู้ดำเนินรายการ: แปลว่าหากมีพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ที่ขัดต่อสิทธิเสรีภาพ เราก็สามารถใช้ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญแก้ไขกฎหมายเหล่านี้ได้

วิทยากร: ถูกต้อง แต่ก็ขึ้นอยู่กับว่าฟ้องร้องศาลไหน หากเป็นการโต้แย้งในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ จะอยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ หากเป็นกฎหมายที่ต่ำกว่า เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง จะอยู่ในอำนาจศาลปกครอง

ความใกล้ชิดตัวของรัฐธรรมนูญ

ผู้ดำเนินรายการ: ตอนที่ประชาชนอ่านข่าวก็จะมีคำว่ารัฐธรรมนูญในข่าวอยู่บ่อยๆ แต่ว่าทำไมประชาชนถึงมองว่าเรื่องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว คิดว่าเป็นเรื่องของการเมื่อนักการเมือง ไม่เกี่ยวกับการทำมาหากินของคนทั่วไป ทั้งๆ ที่ความจริงเป็นเรื่อง

ใกล้ตัวมาก อย่างเรื่องการสมรสหรือการทำแท้งที่อาจารย์ได้ยกตัวอย่างไป อะไรทำให้เป็นอย่างนั้น

วิทยากร:

รัฐธรรมนูญไทย คนส่วนใหญ่จะมองว่ามาใกล้ตัว เพราะว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงตอนนี้เรามีถึง 20 ฉบับ เราเปลี่ยนยกเลิกบ่อยเกินไป เมื่อเปลี่ยนบ่อยความศักดิ์สิทธิ์ของมันจึงน้อยลง ขณะที่สหรัฐอเมริกาที่เป็นต้นแบบของรัฐธรรมนูญ เขามีฉบับเดียว แล้วใช้มาแล้ว 200 กว่าปี ทำให้รัฐธรรมนูญของเรานั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ มองกลับมาที่ไทย ตอนเรียนมัธยมใช้ฉบับหนึ่ง เรียนมหาวิทยาลัยใช้ฉบับหนึ่ง พอจบออกมาทำงานก็ใช้อีกฉบับหนึ่ง มันเลยทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายสูงสุดหายไป

ประเทศที่ไม่มีศาลรัฐธรรมนูญ และประเทศที่ใช้ระบบ Common law

ผู้ดำเนินรายการ: พอพูดถึงเรื่องการแก้ไขกฎหมายที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ดูเหมือนว่าคนที่ทำหน้าที่หลักจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ แล้วถ้าเป็นประเทศอื่นที่เขาไม่มีศาลรัฐธรรมนูญ การแก้ไขกฎหมายในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร

วิทยากร:

ในโลกใบนี้ระบบศาลมีอยู่ 2 ระบบ นั่นคือระบบศาลที่มีศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ซึ่งเราเรียกว่าระบบ “ศาลคู่” ซึ่งมีมากกว่า 1 ศาลหลัก เช่น ประเทศไทย ขณะเดียวกันประเทศอื่นๆ ที่ไม่มีศาลเหล่านี้ คนที่จะตัดสินในประเด็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญคือ “ศาลยุติธรรม” ซึ่งมีศาลหลักเพียงศาลเดียว เราเรียกระบบนี้ว่าระบบ “ศาลเดี่ยว” ซึ่งประเทศเหล่านี้จะใช้ระบบ Common law โดยจะยึดคำพิพากษาของศาลว่าเป็นกฎหมาย และมีหลักว่า ไม่ว่าจะฝ่าฝืนกฎหมายใด กรณีพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชน หรือกรณีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชน ทุกคนจะเสมอภาคภายใต้ศาลเดียว นั่นคือศาลยุติธรรม เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ในสหรัฐอเมริกา หากว่ามีกรณีที่กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะมีศาลฎีกา (Supreme court) เป็นผู้ตัดสิน ในขณะที่อังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร และอังกฤษถือหลักความเป็นสูงสุดของรัฐสภา ดังนั้น ในประเทศอังกฤษเมื่อรัฐสภาออกกฎหมายใดเรียบร้อย ศาลในประเทศอังกฤษจะไม่มีอำนาจตัดสินว่ากฎหมายที่ออกมานั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ผู้ดำเนินรายการ: เมื่อสักครู่อำจารย์พูดถึง Common law หรือระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี ในประเทศที่ไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรใช้หลักการใดในการแบ่งว่า เรื่องใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

วิทยากร: ประเทศอังกฤษ มีหลักจารีตที่เขายอมรับและเคารพร่วมกัน ถ้ามีข้อขัดแย้ง ศาลก็จะวินิจฉัยตามหลักจารีตประเพณีการเมืองการปกครอง แต่ประเทศอังกฤษมีความยืดหยุ่นอยู่ คือถ้าไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษร คนในสังคมเขาจะถือเอาจารีตประเพณีที่ปฏิบัติกันมาเป็นความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคม เพราะฉะนั้นในประเทศอังกฤษก็จะมีข้อพิพาทมากนั้น อย่างไรก็ตาม เรื่องบางเรื่องที่เราให้คนในสังคมรู้สึกร่วมกันจนกลายเป็นจารีตประเพณีใหม่ไม่ได้ และจำเป็นต้องแก้ไขจารีตประเพณีนั้น เขาก็จะออกกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมา เช่น ก่อนที่อังกฤษจะร่วมกับสหภาพยุโรป กฎหมายสหภาพยุโรปกำหนดว่าประเทศในสหภาพยุโรปจะต้องมีศาลที่เป็นอิสระ แต่อังกฤษในขณะนั้นประธานศาลฎีกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและสมาชิกสภาขุนนาง เป็นคนคนเดียวกัน ซึ่งไม่แยกไม่ออกระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายบริหาร สิ่งที่อังกฤษทำคือออกพระราชบัญญัติที่มีชื่อว่า ปฏิรูปรัฐธรรมนูญ (Constitutional Reform Act) จัดตั้งศาลฎีกาขึ้นมาให้มีความเป็นอิสระ อันนี้เป็นตัวอย่าง

การกำเนิดรัฐธรรมนูญ

ผู้ดำเนินรายการ: กรณีประเทศอังกฤษเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก เพราะว่าเป็นระบบที่ประเทศเราไม่ค่อยคุ้นเท่าไร พอผมเปิดอ่านหนังสือ “รอบโลกรัฐธรรมนูญ” พบว่ารัฐธรรมนูญฉบับแรกๆ เกิดขึ้นที่ประเทศอังกฤษ

วิทยากร: ถ้ารัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีต้นกำเนิดในประเทศอังกฤษ ถ้าเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีต้นกำเนิดที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้ดำเนินรายการ: สิ่งที่เราเรียกว่า Magna Carta ในประเทศอังกฤษก็ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของโลกหรือไม่

วิทยากร: เราอาจเรียกว่าเป็นรัฐธรรมนูญในยุคเริ่มแรก ยังไม่มีลายลักษณ์อักษร ก็อาจถือกำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษได้ แต่ถ้าเป็นแบบลายลักษณ์อักษรที่เป็นปัจจุบัน ก็จะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่นี้อาจจะย้อนหลังไปก่อน Magna Carta โลกเราใช้ระบบกษัตริย์ซึ่งมีรากฐานจากการต่อสู้กันระหว่างชนเผ่าต่างๆ ดังนั้นเผ่าต่างๆ ก็ต้องการผู้นำที่คอยปกป้องพวกเขาจากสิ่งอันตราย ปรากฏว่ากษัตริย์ลู่แก่อำนาจ เขาจึงมีการทำข้อตกลงกับกษัตริย์ว่า ต่อไปนี้การที่กษัตริย์จะเก็บภาษีหรือทำสงครามต้องขออนุญาตก่อน เอกสารนั้นคือ Magna Carta ซึ่งเข้าเกณฑ์รัฐธรรมนูญแรกเริ่มได้ เพราะว่าสามารถจำกัดอำนาจของผู้ปกครองไม่ให้ทำตามอำเภอใจ แต่ไม่ใช่รัฐธรรมนูญแบบสมัยใหม่ เพราะรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ที่เป็นลายลักษณ์อักษร จะถือกำเนิดขึ้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญประเทศอื่นๆ ที่ตามมาอาจจะเรียกได้ว่าเป็นทายาทของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

ที่นี้มาดูที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เราจะพบว่ารัฐธรรมนูญฉบับแรกของเขา นั้น มีแค่ 7 มาตรา มาตราแรกบอกว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของสภา Congress มาตราต่อมา บอกว่าอำนาจบริหารเป็นของประธานาธิบดี มาตราที่ 3 บอกว่าอำนาจตุลาการเป็นของศาลฎีกา จะเห็นว่า 3 มาตรานี้ตรงตามหลักการแบ่งแยกอำนาจตามที่พวกเราคุ้นเคยกัน แต่จะสังเกตเห็นว่าเขาไม่ได้พูดถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน พูดถึงแค่เรื่องโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งต่อมาเมื่อมีคนเรียกร้องก็จะมี การเพิ่มเติมเรื่องเหล่านี้มากขึ้นเรื่อยๆ จึงเป็นที่มาของการแก้ไขรัฐธรรมนูญในแต่ ละครั้ง

จิตวิญญาณรัฐธรรมนูญ

ผู้ดำเนินรายการ: เมื่อกล่าวถึงสหรัฐอเมริกา ผมอยากพาอาจารย์ย้อนกลับไปในช่วงการประท้วงในสหรัฐอเมริกาที่มีชื่อว่า Black life matter ซึ่งประเด็นการเรียกร้องเขาพูดถึงเรื่องความเท่าเทียมของคนผิวสีในประเทศของเขา ทั้งๆ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมมาก อาจารย์มองเรื่องนี้ยังไง

วิทยากร: เรื่องสีผิวในสหรัฐอเมริกาเขาต่อสู้มาอย่างยาวนาน กว่า 200 ปี หากเราไปที่ประเทศเขาพวกเขา (คนเอเชีย) ก็อาจโดนเหยียดสีผิวได้ และปัญหาเรื่องสีผิว ณ ขณะนี้ก็ยังไม่จบ ทุกครั้งที่ผู้ต้องหากระทำความผิดแล้วเป็นคนผิวสีก็จะได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่ากัน แม้จะรัฐธรรมนูญจะรับรองความเท่าเทียมกันของมนุษย์ แต่เวลาที่นำไปปฏิบัติ เรื่องสีผิวนี้ก็ไม่สามารถทำตามรัฐธรรมนูญได้ เป็นแค่ลาย

ลักษณะอักษรในเอกสาร เรื่องสีฉิวรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถทำให้กลายเป็นจิตวิญญาณของคนในชาติได้

เมื่อมาคุยที่รัฐธรรมนูญไทย เราก็มองพวกนี้คล้ายๆ กัน นั่นคือการแถลงคดีของตำรวจ ซึ่งรัฐธรรมนูญเรามีหลักว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แต่การแถลงคดีของตำรวจมันแย้งต่อรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามสังคมก็ไม่ได้มีการร้องศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยจนเป็นข้อยุติว่าทำได้หรือไม่ และดูเหมือนจะยอมรับวิธีการของทางตำรวจด้วย เราอาจจะพูดได้ว่าในเรื่องแถลงคดีนี้รัฐธรรมนูญยังไม่สามารถทำให้กลายเป็นจิตวิญญาณของคนในประเทศเราได้

ผู้ดำเนินรายการ: เช่นนั้นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ควรจะทำให้แก้ไขได้ยากจะดีหรือไม่ เพื่อที่รัฐธรรมนูญจะทำให้เรื่องเหล่านี้กลายเป็นจิตวิญญาณของคนในชาติได้

วิทยากร: แล้วแต่ปัจจัยในประเทศนั้นๆ ถ้าเป็นประเทศที่มีองค์กรตุลาการที่เข้มแข็ง มีรากฐานที่มั่นคง รัฐธรรมนูญก็ไม่จำเป็นต้องแก้ไข เช่น ในสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญคุ้มครองให้เสรีภาพในการตีพิมพ์ ปรากฏว่าตอนนี้เรามีข้อความที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่ใช่การตีพิมพ์ในความหมายทั่วไปตามตัวอักษร หากให้เสรีภาพนี้ได้รับการคุ้มครองก็ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ศาลก็ตีความให้หมายความรวมไปถึงเรื่องเหล่านี้ด้วย กรณีนี้เราก็จะพบว่าศาลเองที่ทำให้รัฐธรรมนูญสร้างจิตวิญญาณเรื่องนี้ได้ โดยที่ไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย

ผู้ดำเนินรายการ: ผมนึกถึงไม่กี่ปีก่อนหน้านี้ ช่วงหนึ่งที่เราไม่มีรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ทำให้ประเทศไทยถูกตีตราว่าไม่เป็นประชาธิปไตย แปลว่าการมีรัฐธรรมนูญเท่ากับการมีประชาธิปไตยใช่หรือไม่

วิทยากร: ประเทศที่เป็นประชาธิปไตย คือประเทศที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ คำพูดหนึ่งที่นิยามประชาธิปไตยได้ดีมากๆ คือ “ประชาธิปไตย คือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ทีนี้มาคุยที่ประเทศจีนบ้าง เราพบว่าจีนมีรัฐธรรมนูญ แต่จีนก็ไม่ถือว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งในจีน พรรคคอมมิวนิสต์เลือกผู้แทนให้ประชาชนเลือกอีกครั้งหนึ่ง จะถือว่า

ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจไม่ได้ ดังนั้น การมีรัฐธรรมนูญอาจจะไม่สามารถบอกได้ว่ามีประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ประเทศจีน หรือประเทศที่เป็นประชาธิปไตยน้อยอื่นๆ เวลาที่ประชาชนประท้วง ก็จะได้รับควบคุมครองจากรัฐธรรมนูญที่แตกต่างกัน บางประเทศประท้วงได้อย่างเสรีเพียงแค่ปราศจากอาวุธ บางประเทศประท้วงได้แต่ต้องขออนุญาต บางประเทศประท้วงไม่ได้เลย เรื่องพวกนี้ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญทั้งนั้น ดังนั้น เมื่อจะพิจารณาว่าประเทศไหนเป็นประชาธิปไตย นอกจากดูว่ามีรัฐธรรมนูญด้วยแล้ว ก็ต้องลงไปดูในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญนั้นด้วย

นายจิราวุฒิ จิตจักร

สำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า

ผู้จัดบันทึกสาระสำคัญ